

YTTRANDE

2018-03-05

Sametingets dnr 1.2.1- 2017-1632

Sámediggi
Sámedigge
Sámediggie
Saemiedigkie

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Slutbetänkande SOU 2017:88 Utredningen om en stärkt minoritetspolitik; Nästa steg? Del 2, Förslag för en stärkt minoritetspolitik (Ku2017/02410/DISK)

Sametinget är både ett folkvalt parlament och en förvaltningsmyndighet inom rennäringens område och för samisk kultur.¹ Det folkvalda parlamentet består av 31 ledamöter som väljs vart fjärde år. På myndigheten arbetar ett femtiotal tjänstemän fördelade på huvudkansliet i Giron (Kiruna) samt kontoren i Jáhkámaáhke (Jokkmokk), Dearna (Tärnaby) och Staare (Östersund). Sametingets kansli fungerar som en värmyndighet som utför handläggande och administrativa uppgifter när ledamöterna sammanträder i plenum eller nämnder.²

Sametinget inrättades 1993 som en särskild statlig myndighet med uppgift främst att bevaka frågor som rör samisk kultur. Efter inrättandet har Sametinget fått ytterligare uppgifter, bland annat som central förvaltningsmyndighet för rennäringen och med uppgifter inom minoritetspolitiken. Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län har sedan år 2010 ett gemensamt nationellt uppföljnings- och samordningsansvar för Sveriges minoritetspolitik och myndigheterna ska verka för det minoritetspolitiska målet med utpekade delområden. Sametinget ska ansvara för uppföljningen av förvaltningsmyndigheters tillämpning av lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk när det gäller samer och samiska.³

Sametinget lämnar i detta yttrande kommentarer om kapitel 2, som avser Finlandssvenskarnas ställning. Kommentarer under kapitel 3 inleds med övergripande synpunkter vad gäller utökade åtaganden enligt språkstadgan. I övrigt kommenteras avsnitt 4.3.3 data om de nationella minoritetsspråken och samtliga avsnitt under kapitel 5.

Sammanfattning

Sametinget föreslår en generell höjning eller utvidgning av Sveriges åtaganden enligt språkstadgan för de samiska språken. För att det ska vara möjligt att göra realitet av rätten att använda sig av de samiska språken måste strukturella förändringar ske. Om urfolket samerna ska kunna åtnjuta sina språkliga rättigheter enligt Europarådets konventioner så måste service på samiska aktivt erbjudas av det allmänna. Det ska vara självklart att samer ska kunna använda sig av de samiska språken i kontakt med statliga myndigheter,

¹ Förordning(2009:1395) med instruktion för Sametinget

² ESV, Analys av Sametinget, Finansiering och intern styrning och kontroll (ESV 2017:6)

³ Förordning(2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

kommuner och landsting samt ta del av samhällsservice i och på de samiska språken oavsett bostadsort i Sverige.

Sametinget är av den uppfattningen att uppdrag och information som omfattar de samiska språken och urfolket samerna ska Sametinget själva vara delaktiga i och ha inflytande över. Samernas särskilda rättigheter som urfolk ska uppmärksammas i utredningsdirektiv och analys av konsekvenser särskilt tas i beaktande.

Sametinget efterlyser ett samlat grepp som respekterar samernas urfolksstatus utifrån Europarådets ramkonvention, Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk, Barnkonventionen samt FN:s deklaration om urfolkens rättigheter.

Avslutningsvis uppmanar Sametinget regeringen att se över sitt förhållningsätt till urfolket samerna och dess folkvalda parlament. Samerna ska omtalas som urfolk, inte nationell minoritet. De samiska språken ska räknas som urfolksspråk i Sverige och lagstiftning ska uppdateras i enlighet med detta. En samisk språklag ska inrättas och ersätta andra lagar som reglerar samernas språkliga rättigheter. Samernas inflytande såväl inom som utanför Sametingets ramar måste säkerställas inom samtliga områden såsom språk, utbildning, kultur och näringsliv.

2. Finlandssvenskarnas ställning

Sametinget har inga synpunkter på utredningens bedömning och förslag.

3. Utökade åtaganden enligt språkstadgan

Övergripande synpunkter

Sametinget föreslår en generell höjning eller utvidgning av Sveriges åtaganden för de samiska språken enligt språkstadgan. Enligt Sametinget⁴ har Sverige valt att lägga sig på en mycket låg nivå i förhållande till det man kunde förvänta sig av en stat som starkt säger sig värna om mänskliga rättigheter. Det är anmärkningsvärt att både Finland och Norge jämförelsevis ligger högre i sina åtaganden än Sverige. Att Sverige väljer att lägga sig på en låg nivå kan antas vara de ambitioner Sverige har för de samiska språken. Ett tydligt exempel är punkterna under artikel 10. Där har Sverige åtagit sig att uppfylla de punkter som innebär en skyldighet att tillse att det är möjligt att använda de samiska språken. Däremot har man inte åtagit sig att uppfylla de punkter som ställer krav på att myndigheter och deras tjänstemän ska använda samiska i handläggningen. Sametinget efterlyser ett ställningstagande och ett strategiskt språkarbete från Sveriges regering angående de samiska språken.

För att det ska vara möjligt att göra realitet av rätten att använda sig av de samiska språken måste strukturella förändringar ske. Om urfolket samerna ska kunna åtnjuta sina språkliga rättigheter enligt Europarådets konventioner så måste service på samiska aktivt erbjudas av det allmänna. Urfolket samerna har genom generationer blivit lärt att samiska inte är ett gångbart språk i samhället. Denna uppfattning grundas i en samhällsstruktur som vuxit i takt med det svenska nationsbygget och härstammar från en tid då Sverige uppfattade

⁴ Sametingets skuggrapport, Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk, 2016-06-01

sig som ett enspråkigt land. Det är så djupt strukturellt rotat i det svenska samhällssystemet att svenska är det språk som ska användas och att ett flerspråkigt samhälle är svårt och problematiskt.

För att säkerställa samers språkliga rättigheter, är det enligt Sametinget viktigt att svensk lagstiftning harmoniserar med de internationella överenskommelser Sverige har antagit. Sametinget har vid flertal tillfällen uppmärksammat regeringen på att det finns otydligheter och/eller svagheter i lagformuleringar som kan försvåra användandet av samiska och det samiska språkarbetet.

Sametinget anser att en samisk språklag som säkerställer samernas språkliga rättigheter i realiteten är nödvändig. Denna lag ska ersätta andra språklagar som reglerar samernas språkliga rättigheter. Utformandet av en samisk språklag ska göras i samarbete med Sametinget och de samiska riksorganisationerna.⁵

3.2.5 Utredningens övervägande angående artikel 8- utbildning

Sametinget delar utredningens bedömning till viss del. Sametinget anser att samtliga punkter a-f (förskola, grund- och gymnasieskola samt yrkesutbildning, universitetsutbildning och annan högre utbildning och vuxen- och vidareutbildning) i artikel 8.1 ska utökas till högsta nivån i förhållandet till samiska.

Ett steg i att vända språkbytesprocessen är att antalet samiska barn som talar samiska som sitt förstaspråk ökar.⁶ För att detta ska kunna bli realitet menar Sametinget att dagens utbildningsstrukturer måste förändras. Europarådet kritiserar Sverige, i föregående övervakningscykel, och underkänner den svenska modellen med modersmålsundervisningen⁷. Många samiska elever läser samiska via modersmålsundervisning i grund- och gymnasieskolan men också via fjärrundervisning. Sametinget har i sina lägesrapporter till regeringen under flera år påtalat att en undervisningsmodell som bara sker några timmar i veckan är en svag språkmodell som inte skapar några nya talare. Istället behöver undervisningsformerna reformeras. Forskning visar att så kallade starka utbildningsmodeller som innefattar bland annat olika språkbads- och bevarandemodeller⁸ fungerar för att barn som talar urfolks- eller minoritetsspråk ska kunna lära sig både sitt modersmål och majoritetsspråket. Sametinget anser att nästa steg är att börja arbeta utifrån den forskning som finns. Ett första steg på vägen är att införa undervisning med utgångspunkt i språkbads- och språkbevarandemodeller på samiska förskolor, sameskolor och i integrerad samisk undervisning. Fler åtgärder som krävs för att vända språkbytesprocessen finns beskrivna i Sametingets språkpolitiska handlingsprogram.

Sametinget har i remissvaret⁹ uttalat att regleringen av rätten till förskola på samiska ska gälla generellt i hela landet och inte begränsas till endast förvaltningsområdet för samiska. Detta är en rättighet som samiska barn har enligt lag (2009:724) om nationella

⁵ Sametingets remissvar till delbetänkandet en stärkt minoritetspolitik, dnr 1.2.1-2017-1043

⁶ Sametingets språkpolitiska handlingsprogram, antagen av plenum 2016-05-31 — 06-02

⁷ Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk- Expertkommitténs femte rapport om Sverige, 14 januari 2015

⁸ Se bl.a. Lägesrapport de samiska språken i Sverige 2013; 2014; 2015.

⁹ Sametingets remissvar till delbetänkandet en stärkt minoritetspolitik, dnr 1.2.1-2017-1043

minoritetsspråk, Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk och Barnkonventionen.

3.3.3 Utredningens överväganden angående artikel 9-rättsväsendet

Sametinget delar inte utredningens bedömning att Sverige för närvarande inte kan utöka sitt åtagande enligt artikel 9. Sametinget anser att samtliga punkter i artikel 9-rättsväsendet, och dess åtagandenivåer, ska utökas i förhållandet till de samiska språken.

Enligt Sametinget ska det självklart finnas en möjlighet att få använda sig av de samiska språken inom rättsväsendet liknande de förpliktelser som Norge tillämpar för samiska med bland annat tvåspråkiga domstolar. De samiska språken ska kunna användas inom alla samhällsområden och det allmänna ska ha ett särskilt ansvar för att samiskan används.¹⁰ Detta ska inte begränsas till ärenden där den enskilde är part eller ställföreträdare som part.

3.4.10 Utredningens bedömning angående artikel 10- förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

Sametinget konstaterar att utredningen bedömer att det för närvarande inte är möjligt för Sverige att utöka nuvarande åtaganden i artikel 10-förvaltningsmyndigheter och samhällsservice, i förhållande till finska, meänkieli och samiska, förutom punkt 1.b. Sametinget anser att Sverige utöver utredningens förslag i övrigt kan utöka Sveriges åtagande enligt artikel 10 i förhållande till samiska, i samtliga punkter, samt att ambitionsnivån höjs avseende de punkter som redan omfattas.

Enligt Sametinget ska det vara självklart att samer ska kunna använda sig av de samiska språken i kontakt med statliga myndigheter, kommuner och landsting samt ta del av samhällsservice i och på de samiska språken oavsett bostadsort i Sverige. Rättigheterna är knutna till samer som individer och Sverige har erkänt dessa rättigheter genom de internationella konventioner och deklARATIONER som undertecknats, men i dagsläget hindrar bland annat lagstiftning, strukturer och attityder tillgången till dessa rättigheter.¹¹

För att det ska vara möjligt att göra realitet av rätten att använda sig av de samiska språken måste strukturella förändringar ske. Om urfolket samerna ska kunna åtnjuta sina språkliga rättigheter enligt Europarådets konventioner så måste service på samiska aktivt erbjudas av samhället och av allmänheten. I dag ställs urfolket samerna inför ett val, att antingen få hjälp med sina frågor på svenska, eller vänta, i många fall flera dagar på tolk för att få service på samiska.

3.5.6 Utredningens överväganden angående artikel 11-massmedia

Sametinget konstaterar att utredningen bedömer att det för närvarande inte är möjligt att utöka Sveriges åtaganden enligt artikel 11- massmedia, förutom punkt 3. Eventuell tillämpning av punkt 1.f enligt stycke(i) bör avvakta Medieutredningens beredning samt punkt 1.g bör ses över av regeringen. Sametinget anser att Sverige utöver utredningens förslag i övrigt kan utöka Sveriges åtaganden enligt artikel 11 i förhållandet till samiska språken i samtliga punkter.

¹⁰ Sametingets språkpolitiska handlingsprogram, antagen av plenum 2016-05-31— 06-02

¹¹ Se bilaga 1 för internationella överenskommelser som bekräftar samernas språkliga rättigheter i Sametingets språkpolitiska handlingsprogram

Sametinget anser att radio- och tv-sändningar på de samiska språken ska tillförsäkras det samiska folket i ett demokratiperspektiv. Utgångspunkten ska vara att det som gäller för svenska också gäller för de samiska språken.

3.6.6 Utredningens överväganden angående artikel 12-kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

Sametinget konstaterar att utredningen bedömer att det bör vara möjligt för Sverige att utöka åtaganden i förhållande till finska, samiska och meänkieli till punkt 3 enligt artikel 12-kulturell verksamhet och kulturella inrättningar genom att Svenska institutets uppdrag förtydligas med att synliggöra de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i sitt arbete med att främja bilden av Sverige och svensk kultur.

Sametinget förväntar sig att regeringen vid den fortsatta behandlingen av utredningens bedömning respekterar det samiska folkets begäran om att samernas status som urfolk ska framgå och tydliggöras. Samerna ska omtalas som urfolk, inte nationell minoritet. Detta ska även Svenska institutet ta hänsyn till i arbetet med att främja bilden av Sverige och dess kultur utomlands. Sametinget ska vara delaktiga i och ha inflytande över informationen om urfolket samer, de samiska språken och den samiska kulturen som ges av andra än Sametinget.

3.7.10 Utredningens överväganden angående artikel 13-ekonomiska och sociala förhållanden

Sametinget konstaterar att utredningen för närvarande bedömer att det bör finnas möjlighet för Sverige att utöka sitt åtagande till punkt 2.e i artikel 13-ekonomiska och sociala förhållanden, i förhållande till finska, samiska och meänkieli men att Sverige inte kan utöka sitt åtagande till någon av de övriga punkterna i artikel 13. De frågor som rör punkt 1.b) och 1.c) bör enligt utredningen utredas i ett sammanhang. Sametinget anser att Sverige utöver utredningens bedömning i övrigt kan utöka Sveriges åtaganden enligt artikel 13, samtliga punkter framförallt punkt 2.c i förhållande till samiska språken.

I lag(2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ingår service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk som rättighet. Sametinget anser det vara självklart att utvidga rättigheterna till att även gälla hälso- och sjukvård motsvarande de högre åtaganden som både Norge och Finland tillämpar för samiska. Samer har långt ifrån samma möjligheter som majoritetsbefolkningen att använda sig av sitt språk i samhället, i kontakter med myndigheter, få vård och omsorg eller utbildning i och på de samiska språken.

3.9 Behov av ny översättning av språkstadgan

Sametinget instämmer i stort med utredningens bedömning om behovet av ny översättning av språkstadgan till svenska då den tillsammans med ramkonventionen utgör de två grundläggande internationella åtagandena inom den svenska minoritetspolitiken men anser även att språkstadgan ska översättas till de samiska språken.

4.3.3 Data om de nationella minoritetsspråken

Utredningen föreslår att regeringen ger Sametinget genom Samiskt språkcentrum i uppdrag att vidareutveckla lägesrapporterna med indikatorer avseende samiskans utveckling som möjliggör jämförelser över tid. Sametinget vill påminna om att Sametingets uppgifter enligt sametingslagen(1992:1433) är bland annat att fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet. Verksamheten i form av uppdrag och resultat ska beakta samiskt självbestämmande och hanteras i dialog mellan departement och Sametinget.

5.1 Det immateriella kulturarvet

Sametinget instämmer med förslaget att den normerande språkvården för de samiska språken ska ligga kvar hos Sametinget. Däremot är det Sametingets uppfattning att ansvaret över arkivverksamhet och arkivsinsamling om samer och de samiska språken ska vara Sametingets ansvar och inte vara Riksarkivet eller Institutet för språk och folkminnen.

5.2 Den nya namnlagen och beaktandet av konsekvenserna för de nationella minoriteterna

Sametinget delar utredningens bedömning om att regeringen bör överväga åtgärder för att se till att urfolket samernas och de nationella minoriteternas intressen tydligare beaktas inom ramen för statliga utredningar initierade av och inom regeringskansliet.

Utredningen nämner den nya namnlagen, lagen om personnamn(2016:1013) som trädde i kraft 1 juli 2017 som ett exempel på när beaktandet av konsekvenser för de nationella minoriteterna inte respekterats. Sametinget instämmer delvis i bedömningen men anser att det är för tidigt att påtala eventuella negativa konsekvenser av lagstiftningen för samerna och samiska namn. En översyn av lagstiftningen kan göras efter en tid på samma sätt som för lag(2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Vidare ska Sametinget tillsammans med samiska riksorganisationer alltjämt ges möjlighet till inflytande och delaktighet i kommande utredningar i frågor som omfattar samiska folket och de samiska språken. Samernas särskilda rättigheter som urfolk ska uppmärksammas och tas i beaktande i utredningsdirektiv och analys av konsekvenser.

Europarådet rådgivande kommitté har i sitt senaste yttrande om Sverige påtalat att de nationella minoriteterna och i synnerhet samerna har begränsat inflytande över beslut som påverkar dem.¹²

Flera internationella granskningsorgan har uppmanat Sverige att vidta ytterligare åtgärder för att säkerhetsställa att det samiska folket och Sametinget kan delta effektivt i beslutsprocesser inom frågeområden som berör samerna. Även i förslag till Nordisk samekonvention artikel 17 uttalas att vid lagstiftning, beslut eller andra åtgärder som kan få särskild betydelse för samerna ska staten konsultera Sametinget. Konsultation ska ske i god anda och enighet med, eller med samtycke från Sametinget innan beslut fattas. Staterna ska så snart som möjligt underrätta Sametinget när de påbörjar arbete med sådana frågor.¹³ Sametinget har under flera år diskuterat med regeringen om en konsultationsordning.

¹² <http://manskligarattigheter.dynamaster.se/Media/Get/837/2017-10-radgivande-kommittens-fjarde-yttrande-om-ramkonventionen>

¹³ <https://www.sametinget.se/111445>

Regeringen har hösten 2017 presenterat en promemoria med förslag till en konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket. Promemorian har remissbehandlats.

5.3 Ortnamn och postadresser

Sametinget har redan i remissvaret till delbetänkandet om en stärkt minoritetspolitik beskrivit detta problem.

5.4 Nordisk samarbete

Sametinget ser ett gränsöverskridande språksamarbete som rör samer som ett folk i flera länder som självklart. De samiska språken talas i flera länder, Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Det innebär att länderna måste ta ett särskilt ansvar för att de samiska språken får en jämlik status och utvecklingsmöjligheter till exempel vad gäller ny terminologi och språknormering för att undvika att språken utvecklas åt olika håll. Risken för att detta ska ske är stor när majoritetsspråket i respektive land påverkar de samiska språken.

Sametinget har i remissvaret¹⁴ pekat på behovet av utökade resurser för det samnordiska språkvårdsarbetet. För att stärka och utveckla det samnordiska språkarbetet driver sametingen i Sverige, Norge och Finland genom Samiskt Parlamentariskt Råd (SPR), ett gemensamt språkvårds- och terminologiarbete i projektet Giellagáldu. Sametinget anser att det nu är hög tid att permanenta det långvariga projektet¹⁵ och att regeringen ger Sametinget resurser enligt budgetunderlag 2018-2020.¹⁶ Äskandet kvarstår i budgetunderlag 2019-2021.¹⁷

Utredningen nämner under avsnittet den gemensamma kanalen Ođđasat som ett bra exempel på nordiskt samarbete. Sametinget vill rätta den felaktiga uppgiften, Ođđasat är ingen kanal utan ett nyhetsprogram som sänds 15 minuter på vardagskvällarna.

5.5 Stöd för nationella minoritetsspråk i förskolan

Sametinget konstaterar att utredningen bedömer att kravet på myndigheter att samråda med de nationella minoriteterna även omfattar organisations eller verksamhetsfrågor om dessa kan få betydelse för minoriteternas rättigheter. Det är av vikt att detta framhålls av uppföljningsmyndigheterna. Utredningen tar upp förändring av modersmålsstödet organisering som ett exempel där samrådsskyldighet borde beaktats.

Sametinget har i sitt uppföljningsuppdrag genomfört utbildningsinsatser till kommuner, både inom och utanför förvaltningsområdena, samt genomfört konferenser och seminarier med berörda målgrupper. Vid dessa utbildningsinsatser har Sametinget förmedlat vikten av samers och nationella minoriteters inflytande och delaktighet, samt att samrådsskyldighet även omfattar organisations- eller verksamhetsfrågor vad gäller nationella minoritetsspråk enligt lag(2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Sametinget har särskilt påtalat till kommuner att föräldrar till barn i förskola utgör en viktig grupp att samråda med och att eventuella förändringar i verksamheten beträffande exempelvis modersmålsstödet

¹⁴ Sametingets remissvar till delbetänkandet om en stärkt minoritetspolitik, dnr 1.2.1-2017-1043

¹⁵ Sametingets språkpolitiska handlingsprogram antaget av plenum 2016-05-31 – 06-02

¹⁶ Budgetunderlag 2018-2020, dnr 2017-300

¹⁷ Budgetunderlag 2019-2021, dnr 2018-380

organisering i högsta grad berör denna grupps rättigheter. Sametinget har i remissvaret till delbetänkandet om en stärkt minoritetspolitik uppmärksammat detta.

Utredningen nämner under avsnittet paragraf 4¹⁸ som ett exempel på när kommunerna generellt borde tolka den som en skyldighet att stärka barns nationella minoritetsspråk i förskolan som genom modersmålsstöd. Att kommuner inte tolkar paragraf 4 som en skyldighet att arbeta med att stärka barns nationella minoritetsspråk i förskolan är inte osannolikt. Uppföljningsmyndigheterna har uppmärksammat regeringen flertalet gånger på att lag(2009:724) om nationella minoritetsspråk är vag och otydligt skriven.

Vidare berör utredningen läroplanen för förskolan, skolmyndigheters övriga styrdokument och dess avsaknad av frågor som berör nationella minoriteter och minoritetsspråks särskilda rättigheter. Sametingets uppfattning är att den samiska förskolan och dess innehåll ska ha större plats i Skolverkets reviderade läroplan, med ett eget avsnitt som behandlar samisk förskola utifrån dess värdegrund och innehåll. Den samiska förskolan ska ha en egen läroplan som utgår från en samisk vuolggasadij (utgångspunkt) med samiskt språk och samisk kultur. Samiska förskolor ska bidra till att barn får bevara, synliggöra och utveckla sitt kulturarv.

Samisk historia, duodji, daidda, jojk, mitalus (berättelsen och berättandet) ska ingå i den samiska förskolans verksamhet. Något som man finner stöd för i konventioner och deklARATIONER (bland annat i barnkonventionen, ILO 169, Konventionen om biologisk mångfald, Urfolksdeklarationen samt slutdokumentet från plenumsmötet i FN:s generalförsamling benämnt Världskonferensen om urfolk 2014).¹⁹

Samer som urfolk har ett ytterligare skydd genom internationell rätt vilket är viktigt att medvetandegöra hos så väl enskilda som hos myndigheter och kommuner. Medvetenhet och förståelse har i sin tur också en inverkan på attityderna gentemot språket. Om både samer och det kringliggande samhället är medvetna om grundläggande språkliga rättigheter, även för funktionshämjade, och vad detta innebär i samiska sammanhang, så föder man också en positiv och tillåtande attityd gentemot de samiska språken.

5.6 Urfolksfrågor

Utredningen konstaterar i sin bedömning att samer är ett urfolk i Sverige men framhåller att frågan om ytterligare urfolk i Sverige inte prövats.

Enligt Sametinget så bör frågan om urfolk i Sverige utretts grundligt och prövats i samband med riksdagsbeslut år 1977 och år 2001. I regeringsformen från 2011 stadgar första kapitel andra paragrafen det samiska folket särskilt och att det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. I *Regeringens proposition 2009/10:80 En reformerad grundlag* framkommer det att bland de nationella minoriteterna intar samerna en särställning, särskilt som de också erkänns som ett urfolk. Flera av remissinstanserna har samma inställning som regeringen.

I skälen för regeringens förslag skrivs följande;

När det gäller samernas ställning uttalade riksdagen första gången 1977 att de utgör ett ursprungsfolk som har folkrättsliga krav på en kulturell särbehandling i Sverige (KrU 1976/77:43). Denna uppfattning har riksdagen sedan bekräftat vid ett flertal tillfällen, bl.a. i

¹⁸ lag(2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

¹⁹ Yttrande över Förslag till reviderad läroplan för förskolan 2017:783, dnr 1.2.6-2017-1515

samband med riksdagens godkännande av ratificeringen av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och ratificeringen av den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (bet. 1999/2000:KU6 s. 22). Samerna har en särställning som erkänt urfolk här i landet. Utredningen föreslår mot den bakgrunden att samerna ska nämnas särskilt i 1 kap. 2 § RF.

5.7 Urfolkspolitik och minoritetspolitik bör hållas isär

Sametinget instämmer i stort med utredningens bedömning att urfolkspolitik och minoritetspolitik bör hållas isär.

Sametinget efterlyser ett samlat grepp som respekterar samernas urfolksstatus utifrån Europarådets ramkonvention, Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk, Barnkonventionen samt FN:s deklaration om urfolkens rättigheter. Samerna ska omtalas som urfolk, inte nationell minoritet.

När det gäller politik som omfattar urfolket samerna, de samiska språken och olika civilrättsliga rättigheter som tillkommer används för närvarande ett antal begrepp så som samepolitik, urfolkspolitik och minoritetspolitik. De samiska frågorna behandlas i olika departement och ett helhetsbegrepp saknas.

Minoritetsspråklagstiftningen har uppkommit av Sveriges strävan att uppfylla Europarådets ramkonvention och stadgan om minoritets- och landsdelspråk. Sametinget har i samband med Europarådets hearing 2017 lyft problematiken att stadgans utformning verkar utgöra hinder för Sverige att tillmötesgå Sametingets begäran om att samerna ska ses och behandlas som ett urfolk med en särskild ställning i landet. Sametinget fick som svar att det är upp till staten att organisera arbetet enligt intentionerna i Europarådets ramkonvention och stadgan om minoritets- och landsdelspråk.

Avslutningsvis uppmanar Sametinget att regeringen ser över sitt förhållningsätt till urfolket samerna och dess folkvalda parlament. Samerna ska omtalas som urfolk, inte nationell minoritet. De samiska språken ska räknas som urfolksspråk i Sverige och lagstiftning ska uppdateras i enlighet med detta. En samisk språklag ska inrättas och ersätta andra lagar som reglerar samernas språkliga rättigheter. Samernas inflytande såväl inom som utanför Sametingets ramar måste säkerställas inom samtliga områden såsom språk, utbildning, kultur och näringsliv. Den nuvarande ordningen kan ses som ett kolonialt arvegods där det finns en inbyggd strukturell/institutionell diskriminering som är en konsekvens av en maktordning där samerna är underordnande.

Beslut i ärendet har fattats av Sametingets styrelseordförande Per-Olof Nutti.

Föredragande har varit handläggaren för det minoritetspolitiska uppdraget Ellen Omma.

Per-Olof Nutti
Sametingets styrelseordförande